

LID NUMMER	NAAM & VOORNAAM	BEDRIJF	WOONST	INLEGEN		INGANG DATUM
				DATUM en SARVAARDIG.	BESCHRIJVING Snel andere	
10841	<i>De Jéze Achiel</i> <i>De Jéze Achiel</i>	<i>houtbewerker</i> <i>metaalbewerker</i>	<i>Wasseraat 11, Gent</i> <i>Wasseraat 11, Gent</i>	<i>7-3-1915</i> <i>23-1-1928</i>		<i>7-3-1915</i> <i>23-1-1928</i>
10842	<i>Dygaert, Bernard</i> <i>Willelmus</i> <i>Van byweghe</i> <i>S. moeras, Augustijn</i> <i>De Ruw Annius</i>	<i>leerder</i> <i>hatsenbewerker</i> <i>huisvrouw</i> <i>doorkaarten</i>	<i>St Antoniskerk 22, Gent</i> <i>Willemsstraat 42, Gent</i> <i>Koningsberg 22, Gent</i> <i>Willemsstraat 21, Gent</i>	<i>4-6-1916</i> <i>23-1-1919</i> <i>15-1-1916</i> <i>27-1-1926</i>		
10843	<i>Smetsyns Jozef</i>	<i>autogelieder</i>	<i>Liesse de Fontenay 10</i>	<i>7-3-1915</i>		
10844	<i>Pierhand</i> <i>Oosterlinck,</i> <i>Stenheit, Georges</i> <i>Coene Maria</i>	<i>autogelieder</i> <i>glasbewerker</i> <i>geponommerd</i>	<i>Wasseraat 106</i> <i>Wasseraat 106</i> <i>Dom B. Wuygumarkt 21</i>	<i>7-3-1915</i> <i>23-1-1928</i> <i>23-1-1928</i>		
10845	<i>De Buck, Gustaaf</i> <i>Bonafé Marie</i> <i>Landrien Adolf</i>	<i>blekslager</i> <i>huisvrouw</i> <i>Letterzetter</i>	<i>Hospitaalstraat 37, Gent</i> <i>Hospitaalstraat, 17, Gent</i> <i>Wasseraat 159</i>	<i>7-3-1915</i> <i>7-3-1915</i> <i>23-1-1928</i>		

*Martijn Vandenbroucke,
Archief, Amsab-ISG*

Amsab-ISG en de heemkundige onderzoeker. Een kwestie van vraag en aanbod?

Heemkunde kan omschreven worden als de studie die zich richt op de eigen woon- en leefomgeving. Ze kan zowel de natuur als de cultuur omvatten. Meestal draait het echter rond het cultureel erfgoed, of dit zich in een nabij dan wel in een ver verleden situeert. Het studieterrein is zeer ruim en omvat onder andere geschiedenis, demografie, familiekunde, naamkunde, volkskunde, sociologie, aardrijkskunde, taalkunde, etnografie, archeologie, architectuur en kunst. Heemkunde biedt dus voor elk wat wils, onafgezien van leeftijd of opleiding. Net dit gegeven zorgt ervoor dat er soms wel eens wordt neergekeken op het heemkundig onderzoek. Dit volledig ten onrechte; een heemkundige (de ene al wat meer dan de andere) stelt specifieke eisen, maar daarom zijn die zeker niet minder. Integendeel, omdat het heemkundig onderzoek net zo'n breed spectrum bestrijkt, kan de heemkundige voor een archiefinstelling als Amsab-ISG een belangrijk doelpubliek zijn.

De weg naar Amsab-ISG: onbekend is onbemind?

In 2008 registreerde Amsab-ISG op tweehonderd bezoekers slechts één bezoeker onder de rubriek 'stamboomonderzoek/genealogie'. Twintig leeszaalbezoekers gaven weliswaar 'persoonlijke interesse' op, maar toch is dit een merkwaardig laag cijfer, zeker wanneer rekening gehouden wordt met de toenemende interesse naar de familiegeschiedenis. Nochtans lijkt de weg naar de landelijke erkende archiefinstellingen voor de heemkundige, in het bijzonder hij die zich aan de familiekunde en/of de genealogie wijdt, goed bewegwijzerd: Heemkunde Vlaanderen, Faro en andere koepelorganisaties tonen op hun websites evengoed de weg hiernaar toe als naar de andere nationale archiefinstellingen. Misschien is de reden voor het lage bezoekcijfer het ontbreken van voldoende verlichting op die weg, die wat verbor-

gen ligt aan een afslag van de grote autosnelweg van het genealogisch onderzoek? Zonder de heemkundige onderzoeker een etiket te willen opkleven, meen ik toch te mogen stellen dat die vaak vrij conservatief van inborst is en dus zelden de platgetreden paden verlaat. En dat is jammer, gezien er nog een groot onderzoeksterrein zo goed als braak ligt. En daarbij doel ik natuurlijk niet uitsluitend op Amsab-ISG, maar op de landelijke erkende archiefinstellingen in het algemeen. De bronnen die er bewaard worden, maken deel uit van de woon- en leefomgeving.

Het is ook niet onwaarschijnlijk dat de heemkundige het bronnenmateriaal bewust links laat liggen. Heeft het te maken met het politiek etiket dat op hun voorouder moet worden gekleefd en waarmee de onderzoeker niet graag wil worden geassocieerd? In dat geval kan de heemkundige zijn familiegeschiedenis maar beter naar de prullenmand verwijzen en zich beperken tot het opstellen van een kwartierstaat. Iemand die aan historisch onderzoek doet, kan zich moeilijk laten leiden door ideologische prejudicies. Wat natuurlijk wel mogelijk is, is dat de (heemkundige) onderzoeker de landelijke erkende archiefinstellingen nog steeds beschouwt als de archieven van de diverse politieke partijen. Gezien Amsab-ISG zijn werking heeft verbreed en sindsdien collecties beheert van tal van organisaties en personen uit het brede sociaal-progressieve veld (o.a. ook de milieu-, vredes-, derdewereld-, vrouwen- en holebibeweging), is dit beeld echter achterhaald. Vaak volstaat het dus de drempelvrees te overwinnen.

Wat natuurlijk wel correct is, is dat Amsab-ISG enkel materiaal bezit dat maximaal zo'n 150 jaar oud is en dus enkel de laatste twee of drie generaties van de familie van een hedendaags onderzoeker kan beslaan. Deze beperking in tijdsduur wordt echter ruimschoots gecompenseerd door de hoeveelheid bronnenmateriaal. Hoe verder terug in de tijd, hoe minder bronnenmateriaal is overgebleven. Helaas wordt het vrije gebruik van de bronnen ook nog belemmerd. Vele onderzoekers zijn inmiddels al geconfronteerd met de privacywetgeving. Juridisch voer, waar de ene de wet zus interpreteert en de andere zo. Vele archiefinstellingen durven het dan ook niet aan hedendaagse stukken ter beschikking te stellen van de onderzoeker en opteren voor een rigoureuze toepassing van de wet. Op deze manier schieten ze natuurlijk in eigen voet. Uiteindelijk is het in de eerste plaats aan de onderzoeker om zorgvuldig af te wegen wat wel en wat niet kan gepubliceerd worden. Want één ding is zeker: als de eigen koopwaar niet wordt aangeprezen, mag je het vergeten veel aan de man te brengen.

Het bronnenmateriaal: wie zoekt, die vindt

Genealogisch onderzoek zal steeds het grootste deel van het heemkundig onderzoek innemen, maar de familiegeschiedenis is zeker aan een opmars bezig. En terwijl er voor het opmaken van een genealogie vrij weinig bronnenmateriaal te gebruiken valt, is dat voor de familiegeschiedenis zo goed als onbeperkt. Voor de onderzoeker die zijn familiegeschiedenis sinds het einde van de 19e eeuw wil uitspitten, is een schat aan bronnenmateriaal te vinden in de landelijke erkende archiefinstellingen.

Voor het Kiesfonds

Wie doet er mee ?

Aalst

Marcel A. 5,00. Berghman A. 2,00. Bocqué Fr. 2,00. J. W. 1,00. Nichols A. 5,00. V. d. B. 1,00. C. C. 1,00. Cornand H. 1,00. We Van den Bossche 2,00. Flips Henri 1,00. Ringoir P. 1,00. Spitaels L. 1,00. D'Hert Alf. 1,00.

Wasteels Fr. 1,— Haelterman C. 1,— V. d. Borgh J. 1,— De Smedt Fr. 2,— Huisgezin G. Boeykens (drukker) 5,— Snel Annette 2,— Van Goethem G. 1,— Eeman P. 2, Stockt J. 2,— J. X. 5,— Vinck Frans 2,—

Flips Fr. 1,— J. Van Vaerenbergh 1,— Vijverman Albert 1,— Onbekend 8,— Verdoodt G. 1,—

Gez. bij W^e Van den Bossche door G. Plas 12,— Gebroken pinten 5 Gez. door A. V. d. Maele bij Los A. (Hofstade) rondgeh. door P. Janssens 9,— den baas doet er bij 1,— Omdat een man van aan de statie een kameraad ging roepen en nog 2 zetten 3,— Jef Katjes 2,—

W. C. « Josse Nichols »

De Backer Fl. 5,— V. d. Stockt A. 5,— Cornand A. 1,— V. d Veken L. 7,— Cornand J 6,— Welleman A. 2,— Burm M. 1,— De Schrijver E. 2,— Keurvels A. 2,— Chavé Louis 2,— Gespeeld door Welleman E. 10.60 Vanderbrugge J. 1,— Van der Veken Cornand 12,— Casteur P. 2,— Van der Veken Fr. 1,—

W. C. « Jan Volders »

Van Geit Petrus 1,— Blanckaert Frans 1,— Van Cauwenbergh Don. 1,— Van Gijsegem H. 1,— Van den Hende Jan 1,— Ernst Karel 1,— Kapaille Julien 1.— Buys Jozef 1.— De Saedeleer Edmond 1,— Huylenbroeck Michel 1,— Troch Jan 1,— Ernst Frederick 1,— Lelong

Fragment uit de
bijdrageijst voor het
kiesfonds, gepubliceerd
in *Recht en Vrijheid*,
socialistisch weekblad
voor het arrondissement
Aalst, 09/06/1929
(Amsab-ISG)

In het eerder aangehaalde jaarverslag van 2008 vind ik als onderzoeksthema's door derden onder de rubriek 'persoonlijke interesse' onderzoeken naar een winkel van een coöperatieve maatschappij, naar een familie, naar het vakbondswerk van een overleden familielid en naar iemands oorlogsverleden, naar de wijk Batavia en naar de studentenbezetting van het Gravensteen in 1949. Daarnaast vind ik nog een echt stamboomonderzoek en onderzoek naar artikelen over de verkiezingen in Geraardsbergen tussen 1830 en 2006 en over de tijdens de Tweede Wereldoorlog gesneuvelde inwoners van Herzele. Met andere woorden, een breed spectrum aan onderzoeksonderwerpen, meteen het zwakke én sterke punt van het heemkundig onderzoek. Zwak, omdat het voor een onderzoeksinstelling niet eenvoudig is op voorhand de onderzoeksvragen in te schatten, sterk, omdat een breed publiek kan worden aangesproken. Concreet betekent dit dat voor elk soort onderzoek wel iets

gevonden kan worden, maar dat het eveneens onmogelijk is de heemkundige onderzoeker van nabij te begeleiden. Maar dat hoeft uiteraard geen probleem te zijn, aangezien die meestal het klappen van de zweep wel kent en bovendien op een breed draagvlak van steunpunten en verenigingen kan terugvallen.

Desalniettemin is het een kleine moeite enkele aanzetten te geven voor het heemkundig onderzoek. Amsab-ISG bezit een aantal evidente zaken zoals een grote collectie kranten. Allereerst de nationale bladen zoals *Vooruit* en *De Volksgazet*, waarin ook regionaal nieuws te vinden is, agenda's van lokale activiteiten en de lijsten met bijdragen voor de strijdpennning. Dit laatste item bevat soms zeer onverwachte informatie: in ruil voor een klein geldbedrag mocht de schenker enkele woorden in de krant plaatsen.¹ Maar minstens even interessant zijn lokale edities van nationale bladen (zoals *Voor Allen*), de vele lokale socialistische periodes (zoals *De Ontwaking* uit Roeselare, *Recht en Vrijheid* uit Aalst en *De Roode Hamer* uit Merksem) en diverse propaganda- en kiesbladen (met titels als *Jan Klopt Erop*, *Onze Strijd* en *Nagels Met Koppen*). Er is de uitgebreide fotoverzameling, waarop misschien een of ander familielid in beeld wordt gebracht. Verder is in de collectie ook een aantal egodocumenten terug te vinden. Een ervan werd schitterend geïllustreerd in een reeds in 1982 in *AMSAB-tijdingen* verschenen bijdrage van Guy Vanschoenbeek over de socialistische militant Jozef Volckaert.² Naast deze – vrij evidente – bronnen is er nog heel wat minder voor de hand liggend bronnenmateriaal. Zo zijn er ledenlijsten en -boeken van diverse verenigingen, met de ledenboeken van sm *Vooruit* uit Gent als mooiste voorbeeld, waarin geïnteresseerde onderzoekers eventueel hun familieleden kunnen terugvinden. Hiernaast legt Amsab-ISG ook een uitgebreide reeks van biografische dossiers aan, gebaseerd op gegevens die tijdens de inventarisatie van de collectie werden verzameld. Deze dossiers zijn weliswaar (voorlopig nog) zeer heterogeen van kwaliteit, maar in sommige kan erg waardevolle informatie gevonden worden. Naast deze directe gegevens zijn er ook nog heel wat indirecte te vinden. Hiermee bedoel ik niet de bronnen die over het familielid zelf handelen, maar over diens leefomgeving. Zo is in diezelfde kranten informatie te vinden over de lokale (gemeente)politiek en eventuele dagdagelijkse gebeurtenissen. In verschillende archieven kan achtergrondinformatie gezocht worden over de plaatselijke partij- of vakbondsafdeling. Uit gedrukte verslagen is een sfeerbeeld van een congres – waar je voorvader of -moeder misschien aanwezig was – te reconstrueren. Er is uitgebreide literatuur aanwezig waarin de leefwereld van je voorouders wordt geschetst. Aan de hand van divers fotomateriaal kan die leefwereld zelfs gevisualiseerd worden. En last but not least kunnen diezelfde foto's en affiches van pas komen als illustratiemateriaal voor een mooi verzorgde familiegeschiedenis.

Finaliteit van het onderzoek: wat met de resultaten?

Veel heemkundig onderzoek resulteert in een artikel. Uiteindelijk is het de bedoeling de resultaten van het onderzoek zo breed mogelijk kenbaar te maken, als sokkel voor anderen om op verder te bouwen. Erg waardevol is de bijdrage van

Eddie van Haverbeke over de socialistische militant August Roets in *Brood & Rozen*.³ Ik meen te mogen zeggen dat dergelijke bijdragen meer dan welkom zijn voor een tijdschrift dat de leemte tussen het lokale historische blad en het topwetenschappelijke tijdschrift vult. Andersom denk ik aan de bijdrage van collega Piet Creve over Jozef Chalmet, het Noorderlicht en de socialistische beweging in de Vlaamse polders en krekens in het heemkundige synthese- en naslagwerk 'Over den vier ambachten'⁴, of bijdragen van uw dienaar in *De Leiegouw* over de Kortrijkse coöperaties⁵ en in *Derlike* over het socialisme in een klein West-Vlaamse dorp.⁶ Ook hier valt op dat slechts weinigen die publiceren in lokale of regionale heemkundige tijdschriften de weg vinden naar het bronnenmateriaal dat zich in de landelijke erkende archiefinstellingen, zoals Amsab-ISG, bevindt. Hier is dus zeker nog een leemte op te vullen. Initiatieven zoals Archiefbank Vlaanderen vormen ontegensprekelijk een eerste aanzet, maar een actievere wisselwerking tussen de heemkundige wereld en de landelijke erkende archiefinstellingen is wellicht onontbeerlijk. Zelfs al gaat het hier om een kleine groep geïnteresseerden, het is niet minder dan een plicht voor een goed functionerende erfgoedinstelling.

Besluit

Sinds zijn oprichting als Archief en Museum van de Socialistische Arbeidersbeweging (AMSAB) heeft Amsab-ISG een lange weg afgelegd. Daarbij heeft het niet nagelaten nieuwe onderzoeksdomeinen te zoeken en zijn grenzen te verleggen. Deze houding heeft ongetwijfeld bijgedragen tot het verkrijgen van zijn huidige erkenning in de wereld van het historisch onderzoek. Het lijkt dan ook aangewezen op deze weg verder te gaan. Dit wordt verder gestimuleerd door het nieuwe Erfgoeddecreet. Cultureel erfgoed, dus ook archief, heeft veel betekenissen. Het kan alleen maar verrijkend zijn al die betekenissen te ontbloten.

- 1 In een van de volgende nummers van *Brood & Rozen* verschijnt hierover een bijdrage van Bart De Sutter.
- 2 Guy VANSCHOENBEEK, De herinneringen van Jozef Volckaert: een unieke bron voor de studie van de socialistische militant. In: *AMSAB-tijdingen*, 1(1982)2, p. 39-41.
- 3 Eddie VAN HAVERBEKE, De kleine historie van de socialistische militant August Roets (1853-1931) alias Ruuje Gust. Familiekunde in Amsab-ISG. In: *Brood & Rozen*, 12(2007)3, p. 49-64.
- 4 Piet CREVE, Chalmet, het Noorderlicht en de socialistische beweging in de Vlaamse polders en krekens. In: A.M.J. DE KRAKER, Harry VAN ROYEN, Marc DE SMET (red.), 'Over den vier ambachten'. 750 jaar keure – 500 jaar Graaf Jansdijk, Kloosterzande: Duerinck, 1993.
- 5 Martijn VANDENBROUCKE, Samenwerkers voor de eigen zaak. De arbeiderscoöperaties in het Kortrijkse. In: *De Leiegouw*, (2007)49, p. 243-259.
- 6 Martijn VANDENBROUCKE, Willen maar niet kunnen: een kijk op het socialisme te Deerlijk van voor de Tweede Wereldoorlog. In: *Derlike*, 27(2005)3, p. 67-77.